

ชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐานสำหรับบริการฝากครรภ์

ผู้เรียบเรียง นางสาวจุฬารัตน์ สุขอนันต์

กลุ่มอนามัยแม่และเด็ก

การบริการฝากครรภ์เป็นบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่จัดให้กับประชาชนไทยทุกสิทธิ ได้แก่ ผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผู้มีสิทธิประกันสังคม ผู้มีสิทธิสวัสดิการข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสิทธิอื่นๆ ย่อมมีสิทธิเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามประเภทและขอบเขตบริการสาธารณสุข ฉบับที่ 10 ของกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ทั้งนี้ การจัดบริการตามรายการหรือกิจกรรมบริการ หน่วยบริการจะดำเนินการตามแนวทางมาตรฐานบริการที่กำหนดโดยกรมวิชาการของกระทรวงสาธารณสุขหรือราชวิทยาลัยหรือสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ อัตราป่วย/อัตราตาย และส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก

ขอบเขตของชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐานสำหรับบริการฝากครรภ์ ดังนี้

๑. การตรวจคัดกรองเพื่อค้นหาภาวะเสี่ยงต่อการเสียชีวิตและสุขภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์
๒. การสร้างเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความรู้และการสาธิตเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในหญิงตั้งครรภ์
๓. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน การให้ยา และการทำหัตถการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่ไม่ให้หญิงตั้งครรภ์มีอาการแทรกซ้อนหรือการชะลอความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างตั้งครรภ์

ชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐานสำหรับบริการฝากครรภ์ มีรายละเอียดดังนี้

๑. บริการฝากครรภ์คุณภาพ

บริการฝากครรภ์คุณภาพตาม แนวทางการดูแลหญิงตั้งครรภ์แนวใหม่ ขององค์การอนามัยโลก หรือตามที่ กรมอนามัยแนะนำ โดยมีการประเมินความเสี่ยงตามเกณฑ์ประเมิน ความเสี่ยงของหญิงตั้งครรภ์ (classifying form) ในการฝากครรภ์แต่ละครั้งจะได้รับบริการดังนี้

๑.๑ การทดสอบการตั้งครรภ์

- หญิงที่สงสัยหรือมี อาการคล้ายตั้งครรภ์อย่างน้อย ๑ ครั้ง

๑.๒ การสอบถามข้อมูล

- สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว การเจ็บป่วย
- ประวัติทางสูติกรรม
- การตั้งครรภ์ปัจจุบัน

๑.๓ การตรวจร่างกาย

- ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต
- ตรวจร่างกายทั่วไป ดูภาวะซีด อาการ บวมและอาการเตือนของโรคอื่นๆ
- ตรวจครรภ์ วัดความสูงยอดมดลูก ประเมินอายุครรภ์
- ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑
- พบแพทย์เพื่อตรวจร่างกายทั่วไป และตรวจฟังเสียงการหายใจ และเสียงหัวใจโดยแพทย์ ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑
- ตรวจภายในเพื่อตรวจหาความผิดปกติ และการติดเชื้อในช่องคลอด เมื่อมีข้อบ่งชี้ ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ หรือ ๒
- ตรวจอัลตราซาวด์ (ถ้ามี) เพื่อยืนยันอายุครรภ์ จำนวนทารก สัญญาณชีพ ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ หรือ ๒

๑.๔ การประเมินสุขภาพจิต

- ประเมินความเครียด คัดกรองโรคซึมเศร้า และปัญหาการดื่มสุรา

๑.๕ การตรวจทางห้องปฏิบัติการ

- การตรวจปัสสาวะด้วยแถบตรวจ (multiple urine dipstick) เพื่อตรวจหาการติดเชื้อแบคทีเรีย ในทางเดินปัสสาวะ ที่ไม่มีอาการ ไข่ขาว (โปรตีน) และน้ำตาล
- ตรวจคัดกรองโรคซิฟิลิส (VDRL) ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ และ ๔ (อายุครรภ์ ๒๘-๓๒ สัปดาห์)
- ตรวจการติดเชื้อเอชไอวี (Anti - HIV) ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ และ ๔ ตามความสมัครใจ
- ตรวจคัดกรองพาหะไวรัสตับอักเสบบี ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑
- ตรวจนับเม็ดเลือดอย่างสมบูรณ์ (CBC) หรือวัดระดับความเข้มข้นของเม็ดเลือด (HB) หรือปริมาตรเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (HCT) ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ และ ๔ อย่างน้อย ๒ ครั้ง
- ตรวจคัดกรองโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย ถ้าผลคัดกรองเป็นบวก ให้ตรวจคัดกรองสามีต่อ ถ้าผลเป็นบวกทั้งคู่ให้ส่งเลือดตรวจยืนยัน Hb typing/PCR เพื่อกำหนดคู่เสี่ยง การตรวจวินิจฉัยทารกในครรภ์ และยุติการตั้งครรภ์ ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ อย่างช้าอายุครรภ์ไม่เกิน ๒๔ สัปดาห์ ทั้งนี้ตามแนวทางหรือเวชปฏิบัติที่กำหนด
- ตรวจคัดกรองภาวะดาวน์ รายที่ผลเป็นบวกให้ตรวจวินิจฉัยทารกในครรภ์ และยุติการตั้งครรภ์ตามแนวทาง เวชปฏิบัติ ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ อย่างช้าอายุครรภ์

ไม่เกิน ๒๔ สัปดาห์ ทั้งนี้ตามแนวทางหรือแนวทางเวชปฏิบัติที่กำหนด (หญิงตั้งครรภ์ อายุ ๓๕ ปีขึ้นไป)

- ตรวจหมู่เลือด (ABO และ Rh)

๑.๖ การประเมินเพื่อการส่งต่อ

- ประเมินความเสี่ยงตามเกณฑ์ประเมิน ความเสี่ยงของหญิงตั้งครรภ์ทุกครั้ง โดยพิจารณา ร่วมกับหลักฐานที่พบ จากการฝากครรภ์แต่ละครั้ง หากมีความเสี่ยง หรือมีอาการ ผิดปกติที่เกินขีดความสามารถของหน่วยบริการจะได้รับ การส่งต่อไปยังหน่วยบริการ ที่มีขีดความสามารถสูงกว่า

๑.๗ การให้การดูแลรักษา

- ฉีดวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก (dT) ในรายที่ไม่เคยได้รับวัคซีนนี้มาก่อน ฉีดทันทีที่ ฝากครรภ์ครั้งแรก โดยฉีดที่ ๐, ๑ และ ๖ เดือนตามลำดับ
- ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้วัดใหญ่ตามฤดูกาล ช่วงอายุครรภ์มากกว่า ๔ เดือนขึ้นไป
- รับประทานธาตุเหล็ก กรดโฟลิก ไอโอดีน กินทุกวันตลอดอายุการตั้งครรภ์
- ชัดและทำความสะอาดฟัน ช่วงฝากครรภ์ครั้งที่ ๑ หรือ ๒ (อายุครรภ์ไม่เกิน ๖ เดือน)
- การดูแลรักษาหากตรวจพบความผิดปกติ รวมถึงการแก้ไขภาวะทุพโภชนาการ

๑.๘ การให้คำแนะนำ ตอบคำถามและการนัดครั้งต่อไป

- คำแนะนำที่จำเป็นสำหรับการดูแลครรภ์ และการคลอดการเลี้ยงลูก การวางแผนครอบครัว (เข้าโรงเรียนพ่อแม่)
- ให้คำแนะนำสำหรับการติดต่อ กรณีมีเลือดออก ปวดท้อง หรือ ภาวะฉุกเฉิน หรือ ต้องการคำแนะนำ
- ซักถามและตอบคำถาม นัดตรวจครั้งต่อไป
- ให้คำปรึกษา ก่อน/หลังการตรวจเลือด HIV (ตามความสมัครใจ) โรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย คาวาน์ซิน โครม
- ให้คำแนะนำสำหรับการติดต่อกรณี มีเลือดออกปวดท้องหรือภาวะฉุกเฉิน

๑.๙ การบันทึกข้อมูล

- รับสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ๑ เล่ม และนำสมุดบันทึกมาทุกครั้ง
- ผู้ให้บริการบันทึกข้อมูลในสมุดบันทึกสุขภาพ และเวชระเบียนให้ครบ

๒. บริการตรวจหลังคลอด

ตามแนวทางที่กรมอนามัยกำหนด อย่างน้อย ๓ ครั้ง

- ครั้งที่ ๑ ภายหลังคลอดไม่เกิน ๗ วัน
- ครั้งที่ ๒ หลังคลอด ๘-๑๕ วัน
- ครั้งที่ ๓ หลังคลอด ๑๖-๔๒

บริการตรวจหลังคลอด มีดังนี้

- การสอบถาม ชั่งน้ำหนัก วัดความดันโลหิต ตรวจร่างกายทั่วไปและตรวจ ภายในเฉพาะที่มีข้อบ่งชี้ทางคลินิก
- ตรวจคัดกรองโรคซึมเศร้าหลังคลอด
- คำแนะนำและบริการวางแผน ครอบครัวตามความสมัครใจ (ยากิน/ ยาฉีดคุมกำเนิด ห่วงอนามัย ยาฝัง คุมกำเนิด การทำหมัน)
- คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการเลี้ยงลูก
- ยาเสริมธาตุเหล็ก กรดโฟลิก ไอโอดีน กินทุกวันหลังคลอดเป็นเวลา ๖ เดือน

๓. บริการเยี่ยมบ้านหญิงตั้งครรภ์ และหญิงหลังคลอด

- บริการเยี่ยมบ้านหญิงตั้งครรภ์และ หญิงหลังคลอด

๔. บริการส่งเสริมการให้นมแม่ในสถานที่ทำงาน

- บริการส่งเสริมการให้นมแม่ของหญิงหลังคลอด บุตรเมื่อต้องกลับไปทำงานเป็นเวลาอย่างน้อย ๖ เดือน โดยประสานกับสถานที่ประกอบการหรือ สถานที่ทำงานจัดให้มีช่วงเวลาพักระหว่างงาน สำหรับการให้นมหรือปั้มนมรวมทั้งการอำนวยความสะดวกด้าน สถานที่และอุปกรณ์